

Культурне життя періоду Другої світової війни

Освіта в Україні

- Друга світова війна вкрай негативно відобразилася на становищі української культури, ще раніше знекровленої комуністичним режимом
- Під час німецької окупації України українські культурні установи, визначні представники наукової, технічної і творчої інтелігенції, музейні цінності тощо в обов'язковому порядку мали бути евакуйовані на схід. Те, що залишилося в архівах, бібліотеках, картинних галереях, музеях, наукових установах, дограбовували нацисти. Загалом до Німеччини було вивезено не менше 330 тис. експонатів.
- Першими з Другою світовою війною зіткнулося населення західних областей, приєднаних у 1939 р. до України. У місцеві школи прийшла рідна мова, освіту було оголошено безкоштовною, запроваджено радянські навчальні плани. Проте перебудова шкільництва на радянський лад супроводжувалась русифікацією. Обов'язковим стало атеїстичне виховання.

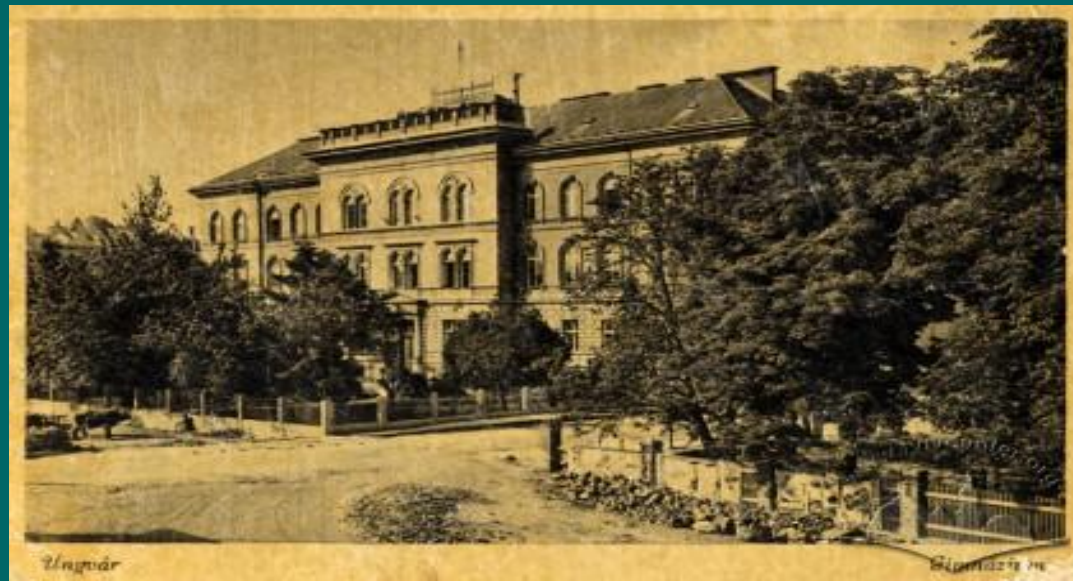

voronkiv-school.at.ua

- Значної шкоди українській школі заподіяли німецькі окупанти. Вони знищили 8 тис. і зруйнували 10 тис. шкільних приміщень, їхня освітня політика на загарбаних територіях передбачала онімечення населення та виховання в дусі покори німецькому режимові. Дещо поблажливіше ставились нацисти до населення Галичини. Тут вони-майже не нищили українських початкових шкіл, дозволялося навчання рідною мовою, у підручниках певною мірою відображалась українська культура.

- Ще під час війни ухвалено низку важливих для розвитку шкільництва рішень: дітей до школи приймали з 7-річного віку; запроваджувалося роздільне навчання хлопчиків і дівчаток (існувало до 1954 р.); з'явилися нові тиші навчально.-виховних закладів тощо.
- З визволенням України від окупантів уже до 1950 р. було відновлено довоєнну мережу шкіл, яка охопила 6,8 млн. дітей. Створювалися вечірні школи. Запроваджено загальну обов'язкову 7-річну освіту.

- Відновлення ідеологічної роботи у суспільстві було довірено Андрію Жданову, близькому помічникові Й. Сталіна.
- Ідеологічна кампанія була спрямована насамперед проти тих, хто прагнув лібералізації культурної атмосфери і захоплювався досягненнями західної культури. Водночас ця кампанія мала на меті ще більше підносити досягнення російської культури і науки на противагу успіхам інших народів.

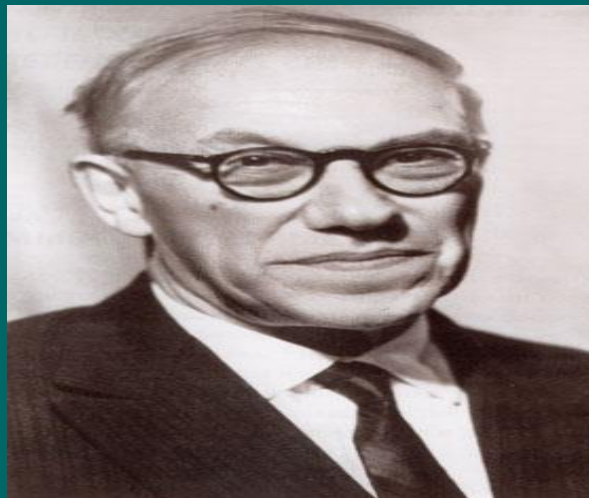
Наука

- З початком радянсько-німецької війни на службу фронту була поставлена наука. Так, фахівці Фізико-технічного інституту ЛН УРСР розробили прилади для військової авіації та наземної радіолокаційної системи. Інститут електрозварювання розробив метод автоматичного дугового зварювання під флюсом. Медичні наукові установи працювали над підвищенням ефективності лікування поранених і хворих.
- Інститути історії, економіки, археології, мовознавства і літературознавства були об'єднані в Інститут суспільних наук. Його фахівці проводили активну роботу серед червоноармійців, у тилу, виступаючи з лекціями, статтями в газетах і журналах, видаючи наукові праці.

-
- У 1946 р. було здійснено пуск першого в СРСР атомного реактора.
  - Впродовж 1948-1950 рр. в Інституті електротехніки АН УРСР під керівництвом С. Лебедева створено першу в Європі електронну цифрову обчислювальну машину.
  - Колектив Інституту електрозварювання ім. Є. Патока АН УРСР розробив нові зразки авто-зварювальної і електричної апаратури.
  - Важливий внесок у розвиток вітчизняної науки зробили математики М. Боголюбов, М. Лаврентьев, селекціонер В. Юр'єв, хімік О. Бродський, мікробіолог М. Гамалія та ін. Винахідником першого радянського турбореактивного двигуна став виходець з України академік А. Люлька.

М. Боголюбов

М. Лаврентьев

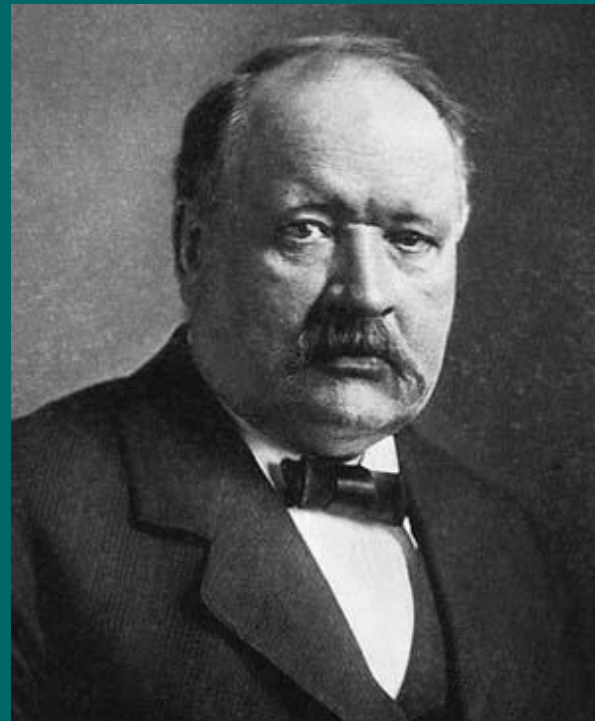

В. Юр'єв

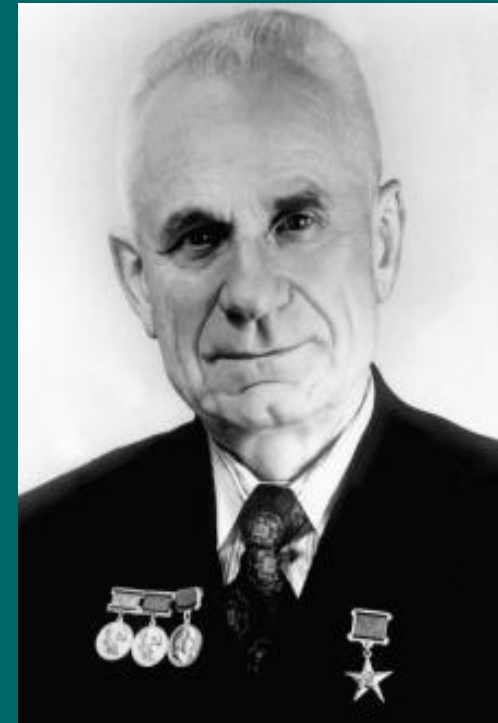
-
- Істотною проблемою цього часу був партійний контроль, який пригнічував розвиток науки. Жертвами кампанії гонінь стало багато визначних учених, що зумовило відставання вітчизняної науки від світового рівня.

О. Бродський

М. Гамалія

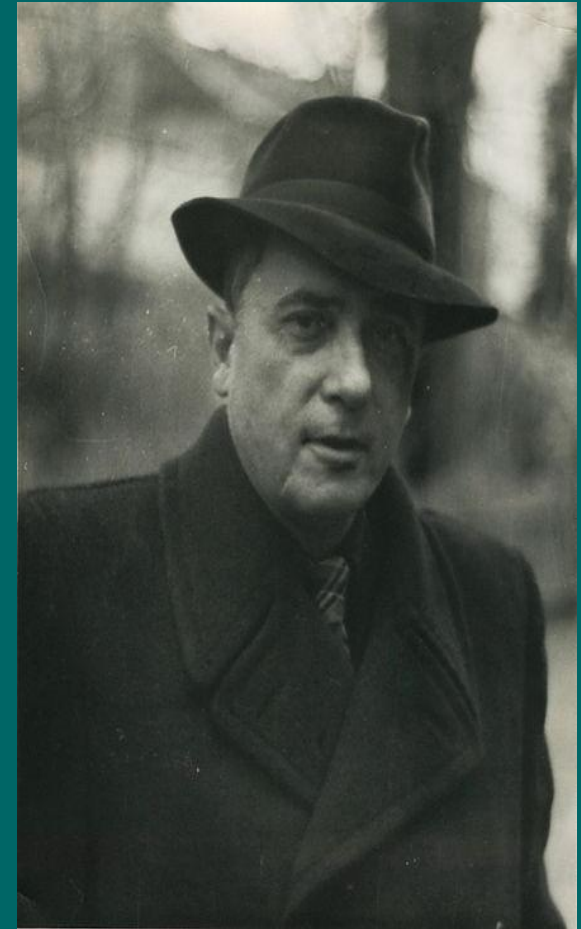

академік А. Люлька.

Література та мистецтво

- У боротьбі проти нацистів перебувала й література. У своїх творах письменники звеличували героїзм тих, хто боровся проти ворога на фронтах, самовіддану працю трудівників тилу, викривали людиноненависницьку ідеологію нацизму. Високим патріотичним пафосом сповнені рядки М. Бажана ("Клятва"), П. Тичини ("Похорон друга"), М. Рильського ("Слово про рідну матір"),
- В. Сосюри ("В години гніву"), А. Малишка ("Україно моя!"), О. Довженка ("Україна у вогні") та ін.

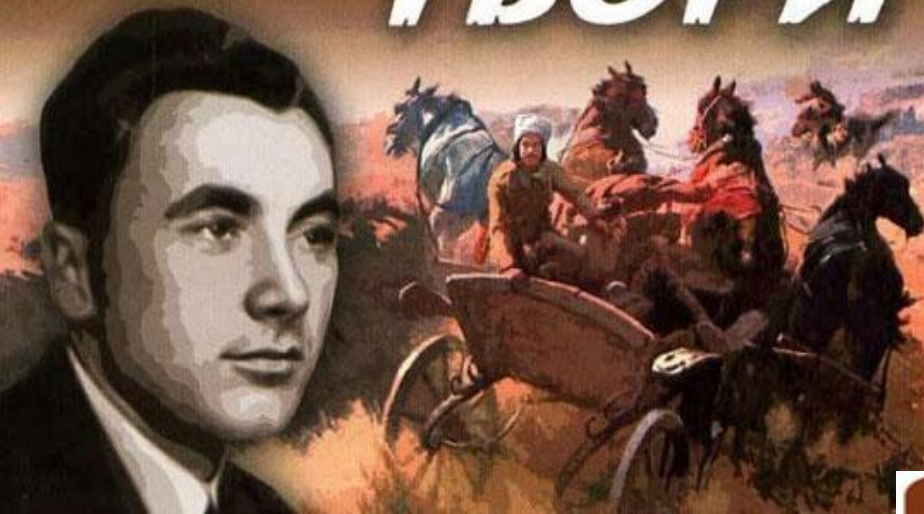

В. Сосюра

- Активно розвивалася українська література і в повоєнні роки. Серед найвідоміших творів того часу — романи О. Гончара "Прапороносці", М. Стельмаха "Велика рідня", В. Некрасова "В окопах Сталінграда" та ін.
- Каятися за неіснуючі гріхи змушені були Ю. Яновський, І. Сенченко, М. Рильський, В. Сосюра, С. Голованіський, О. Вишня та багато інших. Такою самою була ситуація і в інших сферах культури.

*Юрій
Ановський*
ТВОРИ

8 годин
шп3

Остан Вишня
МИСЛИВСЬКІ УСМІШКИ

A composite image for a book cover. On the left is a stylized, high-contrast portrait of an older man with glasses, wearing a suit and tie. On the right is a historical illustration of a man in a dark coat standing in a field with several dogs. The background is a dark, textured brown.

Книга
Велик

**НАШ
Формат**

-
- Патріотичний плакат і сатирична карикатура під час війни домінували в образотворчому мистецтві.
  - Чимало їх створили О. Шовкуненко, М. Дерегус, К. Трохименко, М. Глущенко, В. Касіян та інша їхня продукція розповсюджувалася на фронті, серед населення прифронтових і окупованих територій, закликаючи до боротьби із загарбниками.

Сатирична карикатура другої світової війни

Сатирична карикатура другої світової війни

О. Шовкуненко

М. Дерегус

К. Трохименко

В. Касіян

Ілюстрація "Касіян В. І. «Перекоп»"

Музика

- Близько 350 музичних творів, написали під час війни композитори України. Справжніми подіями в українській музиці стали симфонія "Україно моя", написана А. Штогаренком на слова А. Малишка та М. Рильського, кантата "Клятва" на слова М. Бажана, четверта сюїта для симфонічного оркестру Ю. Мейтуса. Чимало ансамблів української пісні й танцю давали концерти на фронті.

Театр

- Активною в роки війни була творча праця 42 евакуйованих з України театральних колективів, які діяли в радянському тилу. Працювали українські театри й на окупованих нацистами територіях, зокрема у Львові, Станіславі, Тернополі, Києві, Харкові, Херсоні. У фронтових концертах, які нерідко відбувалися просто неба, виступали видатні майстри театрального мистецтва З. Гайдай, І. Паторжинський, М. Гришко та ін.

ТЕАТР НА КІРОВОГРАДЩИНІ

Кіно

- Кінематограф відігравав важливу роль у розвитку масової культури і в післявоєнний період. В УРСР працювали 3 кіностудії - Київська, Одеська і Ялтинська. Популярними стали кінокартини "Сільська вчителька", "Педагогічна поема", "Весна на Зарічній вулиці", "Тарас Шевченко" та ін.

Кадри з фільму «Райдуга»

Особливої ваги в роки війни набуває документальне кіно. Фронтові кінооператори, часто ризикуючи життям, фіксували на плівці безцінні свідчення про героїзм і трагедію Другої світової війни. Велику популярність здобули документальні фільми "Битва за нашу Радянську Україну" та "Перемога на Правобережній Україні", створені О. Довженком.

- Незважаючи на евакуацію українських кіностудій до Середньої Азії, працювали над створенням художніх і хронікально-документальних фільмів кіно-митці України. Зокрема, у 1943 р. режисер М. Донський поставив фільм "Райдуга", який отримав премію американської Академії кіномистецтва "Оскар", а у 1946р. — Державну премію СРСР.

Висновок

- Отже, українські науковці, освітяни, письменники, художники, композитори, як і інші верстви суспільства, своєю самовідданою працею доклали значних зусиль у боротьбу проти нацизму, їхні технічні винаходи, наукові дослідження, патріотичні літературні і мистецькі твори стали ваговою складовою здобутої перемоги. Однак у повоєнні роки безперечні успіхи в розвитку освіти, науки та культури значною мірою нівелювалися догматизмом тоталітарної системи.